

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek četrtek in soboto, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele ali v Ljubljani s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 60 kr. Za tuje dežele za celo leto 12 gold., za pol leta 6 gold., za četrt leta 3 gold. 25 kr., a. v. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petivrate 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovški cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“.

Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Dajmo si račun!

X. Pri velikih naporih, katere naš narod dela in pri obilih žrtvah, katere polaga na žrtvenik svoje bodočnosti, vprašanje nij neumestno in sovišno: Ali napredujemo, ali nazadujemo, ali pak na enem mestu stojimo? — Malodušneži in tesnosrčneži, kojim dotle nij vse po volji, dokler ne bode Slovincem dopuščeno po dolgem se v senco lenivosti stegniti in uspehov v podobi pečenih piščet pričakovati, bodo zakričali: „Nič nijsmo še dosegli! Lejte no! koga živi narodna stvar?! Kdo nam bi delil mastnih služb in debelih zaslužkov?“

S človečtom take bire je težek preprič; ako ga z denarjem ne napitaš, ne prepričaš ga nikoli. Optimistov, obožateljv vsega, kar se imenuje narodno, hvala bogu! imamo zdaj menj nego kedaj. Jaz moram odkrito izpovedati: optimisti so najzopernejši ljudje. Ti pravijo, ali so vsaj nekđaj tako pravili: „Zdaj je že vse dobro; zdaj bo že šlo; zdaj bo vse drugače itd.“ Teh ljudij se je bati, kadar namreč pride kaj navzkriž ali kadar iz Dunaja malo ostrejša sapa popihne, izginejo ti optimisti kakor oblak in postanejo prvi strahopetniki in dostokrat izdajalci. Kajti tej baži ljudij se niti ne sanja, da si mora kakor posamni človek, tako tudi vsaki narod svojo boljšo osodo s krvavimi žulji zaslužiti.

Da! mi napredujemo. Najživejše znamenje temu je, ker se ukljebu vsem neugodnostim ipak delu posvečujemo, ker še upamo v boljšo bodočnost, ker vidimo za soboj tudi že lepih uspehov. Ako pomislimo, da se še nobena avstrijska vlada za našo vzgojo nij brigala, a naopak, da je vsaka si prizadevala, nas na vse mogoče načine v izobraževanju in vzboljšanju materialnega stanja zavirati, in da je do novejših časov vsaka vlada, celo vsaka uradna osebnost stoječa i na najnižem klinu birokratiške lestvice, domišljevala si, češ, da je ona Slovenstvo že poteptala in zatrla, tedaj smemo zdaj, ko že v največjih evropskih listov uvodnih člankih kakor nepoboljšljivi ljudje figuriramo, katerih nikakor nij volja, same sebe pod vislice vstaviti in vrv si okolo vrata zaviti, vsaj toliko sami sebi pritrđiti, da še smo in da smo narod, živ, delajoč, gibljō se narod, kateri sicer nema s krvavimi zmagami se dičiti, kateri pak dela pogumno na polji človeške omike, na borilščih za človeško svobodo in za milejšo človeško bodočnost.

Mi smo in bivamo faktor v svetovnem računu; kajti mi smo Slavjani, del in sestavek velikega naroda, kateri smeje in mora svojo bodočnost imeti, in svetovna povestnica ne more nas več zaničljivo kakor osamljenec, za katere se nikdo na svetu ne briga, na stran breati. Mi nismo več sami!

Ta istina je, se vé da, nam ljubša, nego nekej gospōdi, katera bi od srda zavoljo nas, ker nas nemštvo in laštvo nij moglo pogoltniti in v nenasitni svoj želodec pobasati, najrajši iz kože ušla, ko bi s tem kaj pomagano bilo.

Gospoda neprijatelji! Mi ne samo da smo, mi tudi napredujemo. Vi dušite naš glas, a brez upanja, ker vedno močnejše doni; mi tam, kjer ste nas mēnili pokopane, ustajamo podvojeni na dan; kjer nas menite zadeti in najhuje raniti, tam se naša moč najbolj ojači, kajti Vi nam naj-

bolje dražite živce in skrbite najboljše za to, da ne zaspimo, da ne omahujemo, da ne otrpnemo; Vi nas vselej, kadar se menimo lenobi, malomarnosti in ničevim preprirom udati, neugodno iz poldanskega pospavanja vzbudite. Vam se imamo torej poleg lastne svoje energije zahvaliti, ne samo da živimo, nego tudi da napredujemo, da da se vedno bolj in bolj okrepčujemo. Hvala Vam zato!

Vse za domovino, omiko, svobodo.*)

Najnovejše politično-narodne razmere in okolnosti so nanesle potrebnost lotiti se navedenega gesla kot najvišjega načela, vsaj vzorja, za čegar oživenje in vresničenje nam je zbranimi in napeptimi dušnimi močmi delati; toda kakor tudi najboljši popravki zadevajo na ovire in nasprotja, tako tudi pri nas ta krasna zvezda denica srečava dimaste oblake, kateri kalijo presojo svetlih žarkov. Obzirom na take prikazni zdi nam se koristno naše načelno in vodilno geslo nekoliko razsvetliti. Priroda svedoči o svojih živočnikih, ka vsaka nema živalica, vsaj isti črvček ljubi kotič ali otlinico kot milo torišče svojega živobitja; isto javljajo ljudje in plemena v sirovi predavnosti, potle v obraženi grški in rimljanski dobi, a tekočega stoletja je ta pomisel razvita v najobilnejši razširjenosti in jakosti, zato tudi mi Slovenci strastno ljubezen poklanjamo svoji in vsega svojega naroda domovini ne opustivši niti Prekmurcev bridko zdihujočih pod žulečim izesom surovega in nadutega arpadstva. Lepo svojo domovino razumevamo v obodu avstrijske države, kder se hočemo poganjati vsemi zakonitimi pomočki za to, da se vsi naši različnim pokrajinam podvrženi in ondi neusmiljeno na narodnosti jedeni bratovi združijo pod jedino skupno upravo slovensko. Zato in da nam ne bodo več sosedje krhali naše zemlje in v nji ne več tujili našincev, veleva naše sedanje vodilo kakor prvejše geslo: vse za domovino, t. j. mi smo voljni darovati tvarne in dušne darove na ukras in neprestavljivo omejitev Slovenskega, kder bodo naši mladezni v domači besedi razvijale in bistrile um niže, srednje in više učilnice, kder bodo pisarnice sestavljale in delile slovenske spise in listine, kder bodo narodni glavarji z nami uljudno, modro in pravično vladali, slovenski sodniki nam sodili, pravo stražili in pravico branili.

Na drugem pridevu našega gesla: omiki, uražajo se razne bire mračnjaki, kar je povse naravno, ker zvitniki in lokavci črtijo svetlo istino, ki je sad zdrave omike; ta namreč slači lagodne navade, laži, bajke in poprek nevednost in sleparstvo, zatira samosilje, zavlje robstvo, podira malike, odvrāča hudobo, ne ukanjuje ljudstev in narodov, čisti in jasni pojmove, priskrbeva zdrave in istinite pojmove, srce znanosti, voli poštenost in pravičnost kot najdrago svetinjo, osrečuje društveni žitek, vodi k resnici, pravu, svobodi. Kdo umnik ne bi oberočkama objemal te dične boginje, kdo ne hlepel prilastiti si jene božanske kreposti ter od njih drugim deliti. Hudobni mračnjaki spehani in zdregani v črno vest krnjavčejo zbog zdačnih izrazov, kateri jim golo istino godejo

*) Račite mi dovoliti, da jasne naše častno geslo smem se ozirati na nasprotiški tabor v narodu. Pis.

brez olupu in belinja. Po naših pojmovih je omika voditeljica k resnici in jena prijateljica, ako tedaj povemo stvar, kako se ima, nikakor ni greh zoper omiko, le lažljivo imenstvo bi jo po glavi tolklo. Rekši tore: „Življi nesvobodomiseln, nazadnjaški, ljudje rabeči narodnost na svoje osobne koristi, glodavci so žeroči stržen in pijoči mozeg, in čem dolže se taka bitja negujo med nami, tem več pogibel preti naši jakši bodočnosti, tem huje peša narodna moč“; ostro je izražena velika lagodnost, skrajna hudobnost, preteča pogibel od lažinarodnjakov, kateri nam dalje huje strupijo tujiznoj in farizejstvom ljudstvo in je dušno morijo, da si se včasih na vid ponašajo narodnjaštvom. Niso li taki vetrniki pravi volkodlaki za narod, oni narodnjačijo samo v prid svoji osebnosti, a iskrenosti za narod nimajo niti toliko, da bi se pri nji mlačne vode zahodil, samič kar jim ugaja, bolvanujo. Jako rad bi postregel s primeri, toda javnost in dostojnost ne dopuščati, sicer pa mi se pri vsaki krepši izrazbi šečejo dotični duci pred mojim duhom, množica je velika. Omiki protiveči se mračnjaki javljajo temne, nezdrave, z vedami križajoče se in narodu kvarne nazore, mrzeči čisto pravo, črteči duševno svetlobo in hoteči narod v temi držati, samo da sami vrh vode ostanejo, vse drugo jim je brez vrednosti in zanimivosti; take breznačajne pare zovemo črnovestnike in na koše nahajamo take prnjave tvarine, ki dela ovire napredku, vse častno, resnično in pravično v kalužo vlačī, strup kozla na umen razvoj, samo da množica ostaja v mraku, ter se dotična vlada olekšava. (Dalje sl.)

Deželni zbori.

Interpelacija dr. Vošnjaka

v štajerskem deželnem zboru 20. nov.

„Še vedno veljavna osnova organizacije za gimnazije določuje v §. 17. 2. značaj učilišč tako-le: „Učni jezik se ima povsod izbrati po potrebah prebivalstva, ki je pri učiliščih posebno udeleženo. Pri tem bode posebno za to skrbeti, da se tam, kjer je prebivalstvo namešano, potrebam vseh delov v tem obziru po mogočnosti zadovolji. Zarad tega namena je pripustljivo, da sta na eni gimnaziji tudi dva učna jezika, ki se rabita za razne šolske oddelke ali za razne učne predmete.“

C. kr. državni gimnaziji v Mariboru in Celji in realna gimnazija v Ptujih leže v sredi med čisto slovenskim prebivalstvom in dobivajo po dve tretjini šolarjev iz okolo ležečih slovenskih kmetskih občin, samo ena tretjina prihaja iz mestnega, deloma nemškomslečega prebivalstva. Značaj teh treh srednjih šol torej po jasnih postavnih določbah nij niti čisto slovenski, niti čisto nemški nego mešan; smel bi se pa prej kot slovenski proglašiti, ker ima prevagujoče število učencev slovenske narodnosti. Podučevanje bi torej po §. 17. 2. osn. org. moralo biti dvojezično. To pa nij na nobenem teh učilišč, nego nemški jezik je edino gospodujoč in učijo vsi profesorji v tem jeziku.

Še več. Po §. 32. 1. osn. org. naj „poduk v materinem jeziku na poduk v vseh drugih učnih predmetih oživljajoče, zvezujoče in deloma nadopolnujoče deluje;“ dalje pravi 3. odstavek istega §.: „Raznim jezikom, ki se imajo na gimnaziji učiti, vzajemna slovnična pravila se imajo skoz in skoz v poduku o materinem jeziku razviti; zato naj se gramatikalični poduk v materinem jeziku

praviloma vsaj eno polletje pred latinskim učí. In končno terja §. 96. 1. osn. org. določno, da se imajo „sorodni predmeti, kakor materin jezik in klasični jeziki v eno roko dati.“ Vse te striktno določbe vedno še veljavne osnove organizacije do sedaj na gori omenjenih treh učiliščih niso prišle do veljave, kljubu temu, da je vlada že večkrat v prejšnjih zasedanjih te vis. hiše od naše strani bila opomnena, naj načelo narodne ravnopravnosti v šoli in uradu, posebno tudi z ozirom na članek 19. državnih osnovnih postav vendar enkrat praktično izvede in one nedostatke odstrani, ki naravni razvoj slovenskega naroda z nenaravnim in nepostavnim nazajpostavljenjem njegovega materne jezika težje in zavirajo.

Na vseh treh učiliščih nij samo, kakor rečeno, nemški jezik izključivni učni jezik in so slovenskemu samo po 2 do 3 ure na teden kot obligaten predmet za Slovence odkazane, večina profesorjev je nemške narodnosti in slovenskega jezika celo nezmožna, torej ne more naredeb gori citirane §. izpolnovati.

Misliti bi tedaj šlo, da si bode visoka c. kr. vlada, katere najvišje načelo bi moralo biti enako pravo vseh in enaka postava za vse, resno prizadevala, da tudi narodnim potrebam slovenskega naroda pravična postane, ki po svojem številu, svojej kompaktni masi, izobraževalnej zmožnosti in lojalnosti važen faktor moči Avstrije dela — misliti bi šlo, da bode vis. c. kr. vlada, ozirajoč se na jezikovne razmere, v šolah od države vzdrževanih ali vsaj državnej kontroli podvrženih, kakor tudi pri c. kr. uradih in oblastih narodno ravnopravnost slovenskega jezika z drugimi deželnimi jeziki brezpogojno izvedla.

Prazna vera! Ne samo, da v državnih šolah in uradih nemški jezik sedaj ko poprej sam gospoduje, storila je vis. c. kr. vlada v najnovejšem času čin, ki samo prejasno kaže, da jej nij za pomirjenje nenemških narodnosti in s tem dosledno za okrepčevanje države, nego samo za vzdrževanje enostranskega gospodstva ene stranke. (Kon. prih.)

Štajerski deželni zbor.

Iz Gradca. 8. seja 20. novembra. (Izv. telegram „Slov. Narodu.“) Dr. Vošnjak stavi svojo interpelacijo zaradi ravnopravnosti slovenskega jezika in zaradi prestavljenja prof. Šumana in Pajka. Kúbeck obljubi odgovor. Pri debati zaradi postave o šolskih konkurenčnih stroških govorita dr. Serbec in Herman.

(Izv. dopis.)

7. seja 18. novembra. Deželni glavar naznanja sklep tajne seje deželnega zbora, da so privoljene priklade deželnim uradnikom. Dr. Vošnjak naznanja interpelacijo do vlade zastran praktične izpeljave narodne ravnopravnosti v šolah in uradih na Slovenskem in zaradi prestave prof. Šuman-a in Pajka od mariborske gimnazije. Kaiserfeld bo v prihodnji seji dal besedo dr. Vošnjaku, da stavi to interpelacijo. Poslanec Rast iz Maribora naznanja tudi interpelacijo do vlade zaradi postopanja proti dež. šolskemu svetovalcu prof. Winter-ju v Gradcu. Ker menda interpelanta drug za drugega nijsta vedla, je čudno in zanimivo, da pridete obe vprašanji, kateri ste v neki zvezi, naenkrat na vrsto. Prof. Winter je bil namreč ud dežel. šolskega sveta, od mesta Gradca izvoljen; poročal je „Tagespošti“ o sejah dežel. šolskega sveta in o priložnosti prestave mariborskih profesorjev pisal v „T. P.“, da je celó šolski svet to ravnanje ministerstva imenoval „Gewaltstreich.“ Predsednik šolskega sveta, ces. namestnik, objavil je potem, da to nij istina; prof. Winter-ju pa je prepovedal, da ne sme poročati o teh sejah, ker niso javne. Ker pa Winter tega nij hotel pripoznati, ampak zmirom naprej razglaševal po „T. P.“, kar se je obravnavalo v dež. šolskem svetu, ga namestnik k poslednji seji nij več povabil in ga na tak način faktično izključil iz šolskega sveta. Okolo te zadeve se suče Rast-ova interpelacija.

Potem odgovarja namestnik na prvo interpelacijo Rast-a zaradi železniške postaje koroške železnice v Mariboru, da je vlada že zaukazala južni železnici, ustrezati željam občinstva in postajo „Maribor koroški kolodvor“ spremeniti v popolno postajo za promet blaga in ljudi.

Neckerman predloži premembo nekíh §§. mestnih šol, Seidl nasvetuje premembo §. 40. opravilnega reda dež. zbora, da se na odgovor vlade na interpelacije, tudi od strani interpelanta sme odgovarjati. Bernfeind stori predlog, naj se prenaredi postava posiljenega legalisiranja. Ti predlogi se oddajo dotičnemu odboru.

Scholz potem poroča o nekaterih predlogih finančnega odseka. Za obvarovanje meje proti živinski kugi se odloči 5000 gld. Baron Kúbeck obljubi, da od strani vlade se bo vse storilo, da se hrvatska meja po vojaškem kortonu pozoruje in tako ubrani okuženja živine ta stran Sotle. Šolski odbor predloži postavo, kako se naj konkurenčni stroški za šole med občine razdele. Ta postava samo bolj natančno razločuje, kar je že povedano v šolski postavi od 4. febr. 1870. Za vsako šolo se morajo zapisavati vse občine, vesi, oddelki vesi ali hiše, katere spadajo v okrog te šole in med vse te se v enaki razmeri razdelijo stroški za drževanje šole. Način razdeljenja odločuje krajni šolski svet na podlagi davka. Mesece oktobra vsakega leta mora predsednik krajnega šol. sveta predložiti proračun o dohodkih in stroških krajnega šolskega fonda za prihodnje leto, ter vsaki občini naznanjati, koliko ima ona v ta fond plačati. Proti tej odločbi sme občinski predstojnik rekurirati na deželni odbor; to pravico ima tudi vsak učitelj dotičnih šol. Proti tej točki govoril je dr. Rechbauer, da se naj ne daja učiteljem taka pravica. Po daljši debati, pri kateri dr. Serbec za to govori, da naj učitelji na vsak način imajo to pravico, se ta članek vrne šolskemu odboru, da naj ga še enkrat pretresuje. (Prihodnja seja v sredo.)

Interpelacija dr. Razlaga in tovarišev

do vis. c. kr. vlade vojvodine Kranjske v seji 18. nov.

Po tarifnem stavku 17. davščinske postave od 9. februarja 1850 je za zemljeknjižne izpiske od vsake pole treba koleka po en gold., in ako ravno se v enem izpisku nahaja več samostalnih zemljiščnih števil enega in istega posestnika iz enih in istih javnih knjig se vendar po omenjenem tarifnem stavku v deželah zunaj kranjske rabi le en gold. od vsake pole, ne pa pol en gold. od vsake zemljiščne številke. Priloga $\frac{1}{1} - \frac{1}{3}$. Na dotično prašanje je odgovorilo slavno c. kr. finančno deželno vodstvo v Gradcu, da je raba samo enega goldinarskega kolka tudi pri skupnih izpiskih zastran več števil pravilna in sicer z odlokom, kateri se glasi:

„Zahl 2109.

Dem Herrn Bittsteller zum Bescheide, dass die T. P. 17 des Gebührengesetzes für die Grundbuchsauszüge die Stempelgebühr pr. 1 fl. von jedem Bogen vorschreibt, ohne Bezeichnung, ob dieselben über eine einzelne oder über mehrere Realitäten (Grundbuchsnummern) desselben Eigentümers lauten, daher der Vorgang der Grundbuchsämter in Steiermark, welche hiernach die Grundbuchsauszüge mit den erforderlichen Stempelmarken versehen, ausfertigen, korrekt ist und einen Anlass zu einer Verfügung im Gegenstande dieser Finanz-Landes-Direktion nicht bietet.

K. k. Finanz-Landes-Direktion, Graz am 8. März 1871. Reiner.“

Pri nas pa se zahteva nasproti v tem slučaju od vsake zemljiščne številke po en gold., kakor kaže vsakdanja raba in odlok $\frac{1}{4}$ slavne c. kr. deželne sodnije v Ljubljani od 2. marca 1871, št. 1165, zastran več števil samo enega posestnika iz enih in istih zemljiščnih knjig.

Kdor ima torej 20 zemljiščnih števil in na vseh za dve poli vknjižeb, mora pri nas dati 40 gld. kolekov, v sosednih deželah pa v istem pri-

merljaji le od vsake pole po en gold., torej skupaj samo dva gold.

Ta velika različnost je uzrok, da se po mnenji izvedenih strokovnjakov pri nas na Kranjskem vsako leto blizo 20.000 gold. preveč na takih kolekih porabi, kakor v bogatejših deželah vsled ene in iste povsod veljavne postave, ako ravno je naša dežela z davki preobložena.

Na neko pritožbo v tej zadevi je visoko c. kr. finančno ministerstvo z razpisom $\frac{1}{5}$ od 23. jun. 1871, št. 12888, sledeče odgovorilo:

„Nach der T. P. 17 des Gebührengesetzes sind Auszüge aus den öffentlichen Büchern der Stempelgebühr von 1 fl. für jeden Bogen unterworfen.“

Aus dem im Eingange des §. 32 des G. G. enthaltenen Grundsatzes ergibt sich von selbst die Folge, dass von jedem einzelnen Auszuge die Stempelgebühr besonders zu entrichten ist, und dass es nicht angehe, auf Einem Stempel die Auszüge aus mehreren Grundbüchern auszufertigen.

Wenn nun auch von den Gerichten gemäß der erhaltenen höheren Ermächtigung in einzelnen Fällen von der Strenge des obigen Grundsatzes abgewichen und unter Einem Stempel Auszüge aus mehreren Grundbüchern ausgefertigt werden, so kann doch daraus nicht für die Partei ein Rückvergütungsanspruch in dem Falle eintreten, wenn das Gericht diese mehreren Auszüge nach der obigen allgemeinen Regel zu behandeln, und hierfür die Stempel nach der Zahl der vereinigten einzelnen Auszüge zu verwenden findet.

Von der vorschriftswidrigen Verwendung der Stempelmarken von Seite des Grundbuchsbeamten fand das hohe k. k. Finanzministerium für diessmal abzusehen.

Die Recursbeilagen folgen im Anschlusse zurück.

K. k. Finanzdirection für Krain. Laibach am 30. Juni 1871. v. Possanner.“

V sosednih deželah se tudi sedaj še rabi v teh primerljajih manj kolekov, to je od vsake pole samo en gold., pri nas pa vedno enako od vsake zemljeknjižne številke po en gold., torej je gori omenjena različnost vedno ista.

Ker imamo povsod eno in isto štempeljsko postavu spolnovati, bi se moralo tudi pri nas popolnoma enako z drugimi dežalami ravnati, ako je tamošnja navada pravilna; ako je pa naša raba kolekov postavna, bi se tudi v družih bogatejših deželah moralo toliko kolekov zahtevati, kakor pri nas.

V 1. primerljaji bi se torej na Kranjskem preveč porabljeni koleki od 22 let vrniti imeli;

v 2. primerljaji pa bi za preteklost morale druge dežele doplačati, kar so 22 let premalo kolekov rabile pri zemljeknjižnih izpiskih, katerih je na tisoče pri tamošnjih hranilnicah, varstvenih in dražbinah spisih najti.

V prihodnje pa bi morala enakost biti v vseh deželah, kjer velja ista štempeljska postava.

Prašamo torej visoko c. kr. deželno vlado:

1. Zakaj se na Kranjskem zahteva od skupnih zemljeknjižnih izpiskov več goldinarskih štempeljev, kakor v deželah c. kr. finančnega vodstva v Gradcu?
2. Ako je za skupne izpiske treba višjega upravičenja v posameznih primerljajih, da se tudi pri več zemljeknjižnih številkah samo en gold. koleka rabi od vsake pole, zakaj se tudi kranjski deželi ne nakloni ta olajšava, ampak se od vsake številke zahteva en gold., ali pa se ne dajo skupni, temuč le posamni izpiski od vsake številke?
3. Ali se bodo skozi 22 let na Kranjskem pri tem preveč porabljeni koleki poškodovanim vrnili?
4. Ako se nečejo preveč porabljeni koleki vrniti, ali bodo v drugih bogatejših deželah doplačati

imeli, kar so 22 let manj kolekov porabili, kakor pri nas na Kranjskem?

V Ljubljani dne 18. novembra 1872.

Dr. Razlag, K. Rudež, Koren, Kramarič, Zagorec, P. Kozler, Kotnik, Pintar, dr. Bleiweis, dr. Poklukar.

Dopisi.

Iz ljubljanskega mesta 20. nov.

[Izv. dop.] Ona slavna gospoda na našem „rotovži“, ki se imenuje „Gemeinderath“, je že davno vse prihranjene groše potrosila in pripoznala, da „škornje na biks, v žepu pa niks“ nij sredstvo ponosnega vladanja temuč pot, po katerem nimbus nemške kulture če dalje bolj hira in se smešnega dela. Nij čuda, da so nemškim gospodom na našem rotovžu posojila drugih mest misel dala, tudi z milijoni „okol metati“. To je gotovo, da milijon marsikaterega slepi, marsikoga pridobi, in priveže take, ki že skoro od padajo. — Da pa misel in beseda meso postane, je treba da mestu posojilo 1½ miliona deželni zbor dovoli. Kaj bode dovoljeno, to se bode v kratkem slišalo.

Jaz se ne motim, ako rečem, da naš pohlevni deželni zbor, boječ, da bi se našim „ljubim prijateljem“ na rotovži ne godila kaka krivica, bode jim vse dovolil. Jaz samo vprašam: komu se dovoljuje? — Našim nasprotnikom. — In „kdo bode dolgove plačevati moral?“ Gotovo tudi mi meščani, katerim od vse finančne operacije najmenj v korist pride. Kar koli se za šole potrebuje, naj se dovoli. Za druge „muhe“,*) za katere mislijo nemškutarski gospodje na rotovži denar trositi, naj si ga slobodno po prikladah (umlage) poskrbe! Kaj pa pomeni tako slabo opravičena priklada, dekretirana od nemškega „gemeinderatha“ v beli Ljubljani? — Protest kacic 800 hišnikov, kateri se tudi eksekucije ne bodo bali, in povikšave plače za kvartir vsem gostajem, med katerimi bode tistih par sto c. kr. penzionistov in ces. kr. uradnikov, kateri z rajskim veseljem po komandi pri vsaki volitvi na rotovž romajo! Tem se bo to najbolj na prsi vleglo. Saj deželni zbor dovoljuje skoraj pri vsaki sesiji narodnim srenjam na kmetih priklade, naj bode on „enakopraven“ in naj dovoli brez pomisleka priklado tudi nemški mestni srenji!

En ljubljansk hišnik.

Iz Gradca 19. novembra. — [Izv. dop.]

Včeraj je bil občni zbor slovanskih dijakov tukajšnjega vseučilišča. Oskrhovalni odbor je polagal račun o stanju podpiralne zaloge. Glavnice ima sedaj s svoto, katero je dobila pri delitvi med Italijani in Slovani 594 gl. 70 kr. in sicer 500 gl. v delnicah, drugo pa v gotovini.

Dohodkov s prišteto razpoloživo zakladdo, katero je dobila pri delitvi, je bilo do 15. novembra 156 gld. 33 kr. — Stroškov je bilo 59 gl. 70 kr., torej ostaja v blagajnici 96 gl. 63 kr.

Gotovina vložena je v štirski eskomptni banki à conto corrente tako, da se more dobiti potrební denar vsak hip.

Zbor je izrekel svojo zahvalo gospodom, kateri so podpiralne zalogi pomagali, da more koristno delovati s tem, da so se vzdignili in sklenili, da se ta čin tudi objavi. Posebno hvaležnim srcem spominjala so se pa mlada srca iskrenega rodoljuba g. dr. Dominkušá, kateri je poslal na prvi poziv oskrbovalnega odbora 100 gl. glavnice. Potem je bila volitev šestih odbornikov in treh namestnikov. Volile so se večjidel nove moči, katere bodo gotovo tudi vestno spolnovale dolžnost prejeta.

Opomniti pa in grajati je treba vendar mladosti slovanskih dijakov, kajti od 170 vpisanih Slovanov došlo jih je 27. Res slabo znamenje, ako je treba soditi po tem številu zanimanje za obče koristno napravo. Morda ima prav nek Nemeec, ki je trdil nekđaj, da se moremo navduševati le za

početek kake reči ali da nam manjka neutrudljivosti.

Da bi podpiralna zaloga imela med dijaki toliko podpore, kolikor so je obetali v početku, da bi vsak izmed vseh doprinašal semestralnih svojih 50 kr., imela bi razpolagati vsako leto s tolikim denarjem, da bi res uspešno mogla delati, kajti slovansko občinstvo se zanimiva do sedaj še premalo zanjo.

Iz Zagreba 18. nov. [Izvir. dop.] Poleg osnove o reviziji nagodbe leta 1868. kakor jo je naša kralj. deputacija izdelala, bi spadale sledeče zadeve v delokrog našega zakonarstva in naše avtonomne vlade: politična uprava, bogočastje in nauk, in pravosodje; gledé financij direktni davki, in sicer ustanovljenje davkovnega sistema, dovoljevanje, razpisovanje in pobiranje davkov, pregledovanje letnih računov, državna posojila za avtonomne stroške, uprava in prodaja državnega premoženja v civilnej Hrvatskej in v vojn. krajini, zakonarstvo o bankah, izvzemši „cetelbanke“, in o drugih denarnih zavodih, nadalje koncesijoniranje tistih železniških prog, ki gredo noter deželni mej, in isto tako razpolaganje s tistimi rekami, ki teko noter deželni mej, zakonarstvo glede domačinstva. Za indirektné davke bi bilo sicer zakonarstvo skupno, uprava pa avtonomna, tako, da bi uprava vseh financ pod avtonomno vlado spadala. Pod upravo naše vlade, dasiravno ne pod zakonarstvo našega sabora, bi spadale tudi zadeve obrtništva, potni listi in policija čez ptujce. — Te avtonomne zadeve nijso v elaboratu naše kr. deputacije našete, v njem so izrečno našete samo skupne zadeve, in kar med te nij sprejeto bilo, to se je molčé v delokrog našega zakonarstva in naše deželne vlade opredelilo.

Nazajpoklicanje Vakanoviča tolmači „Obzor“ s tem, da se hoče skoz njega na popustljivost naše kr. deputacije pritiskavati. Lonyay izgovarjal se je s tem, da Prica nij hotel več vladnih opravil opravljati, in da razun Vakanoviča nij nobenega drugega za to sposobnega pri roki imel. Prvo, kar je Vakanovič povrativši se v banski dvor, odredil, je bilo obustavljenje na 16. t. m. odredjene obnove magistrata v Križevcih. Po tem soditi, bo brž ko ne, tudi obnovo magistratov v Zagrebu, Varaždinu in Samoboru, o kateri se ravno sedaj dela, obustaviti dal. Ali bo vse to popustljivost naše kr. deputacije povekšalo, je zelo dvojbeno. Kdor je psiholog, bo rekel, da bo skoz tako postopanje, ne pomirljivost, ampak razdraženost rastle.

Dasiravno finančno vprašanje nij najvažnejše, vendar je postalo najzanimivejše. Udom naše kraljevske deputaciji posrečilo se je namreč, si pribaviti take številke podatke, na temelji katerih so Magjarom belodano dokazali, da je Hrvatska in Slavonija od leta 1867. sem za skupne stroške habsburške monarhije veliko preveč v kvoto ogerskih dežel plačevala, in to so sramežljivim načinom tudi že sami ogerski časopisi pripoznavati začeli.

Iz Siska 19. nov. [Izvir. dop.] Naša kupčija gre že več let bolj nazaj, kakor naprej. V predželezniških časih sta bila Ljubljana in Karlovec magazinérja za kupčijsko blago prihajajočo iz Trsta in Reke. Od kar je pa Trst skor vso Reško kupčijo k sebi potegnil, in istodobno železnica iz Ljubljane do Trsta odprta bila je špedicija v Ljubljani in Karlovcu celo prestala. V Karlovcu se je vsled tega celo število prebivalcev zmenjšalo. Kar sta bila Ljubljana in Karlovec za špedicijo prekomorske kolonialne robe, to sta bila nekđaj Ptuj in Sisek za žitno kupčijo. Ali tudi njima dvema je osoda propad njiju kupčije dosodila. Ptuj vzela jo je Kanižko-Pragarska železnica. Sicer se pa že denes more konstatovati, da gre rakovo pot. Mnogo banaškega žita, ki je šlo poprej po Savi gore, odvažavajo sedaj železnice, in sicer na sever Alföldska, na zapad Barčka. V ostalem pa dela tudi amerikansko in zlasti rusko žito v zapadnej Evropi našemu skor nepremagljivo

konkurencijo. Dokler so Amerikanci in Rusi surovo žito izvaževali, je bila konkurencija še mogoča, odkar pa žito sami doma meljejo, in moko izvaževajo, je pa konkuriranje zelo težavno in izgubljivo postalo. Propadanje naše žitne kupčije datira se tudi od časa uvedanja duvalizma. Ne samo, da smo vsled nesigurnega pravosodnega postopanja v inozemstvu mnogo kredita izgubili, ampak ogerska vlada ne stori prav nič za povzdigo poljedelstva. V bogatem Banatu je bila v desetih letih trikrat lakota! Še dvajset let takšne uprave, kakoršna je sedajna, in cela Bačka in več kot polovice Banata pretvorilo se bo v močvirje. Bosniških surovin gre komaj kakih 10 odstotkov skoz naš trg, večji del njih gre po Savi dole, ali pa na dalmatinska pomorska mesta. Kar naš trg še nekoliko oživlja, je špedicija dog. K vsemu temu pride še denašnja denarna kriza. Najboljše kupčijske hiše, najtrdnjše firme ne morejo denarjev dobiti. S tem pa nij rečeno, da naša hrvatska kupčija sploh propada. Ona si je po novih občilih nove trge našla in nova pota poiskala. Špedicija je prestala, ker so po železnicah prodajalci in kupci v neposredni dotik prišli.

Glede politike moram omeniti, da so v merodajnih krogih naše narodne stranke kljub vsemu vpitju v ogerskih in cislajtanskih časopisih, vendar še zmerom trdnega upanja, da ne rečem prepričanja, da bo na vse zadnje vendar do neke nagodbine revizije prišlo. Bojimo se pa, da bo revizija taka da bo za kaka tri ali četiri leta pak spet treba na novo krpariti.

Ono stran Kope razsajajo še zmerom tolovaji, ta stran pa naš okrajni sodec Czernkovich. Kljub temu, da je šla mnogobrojna deputacija naših mestjanov Prico prosit, naj ga od nas kam drugam prestavi, kljub temu, da je prizadevanjem dra. Vidriča pod kriminalno preiskavo postavljen, vendar še zmirom trdno sedi na svojem kuruličnem stolu. Sedaj pod Vakanovičem pa niti pomisliti ne smemo, da bi se ga odkrižati mogli.

Politični razgled.

Vsi časopisi pričakujejo od kranjskega zbora, da se bode o političnih odnošajih proti vladi energično oglašil in se tega jako boje. Mnogo razširjeni „Wiener Tagblatt“ prinaša o tem uvođen članek, v katerem tarna, da bode čuden prizor, če kranjski zbor od cesarja (?) izbranemu deželnemu glavarju vrata pokaže. V istem članku dunajski dnevnik pripoveduje, da je cesar svoje odobrenje vladnega postopanja preklical. Vse to, pravi, so žalostna znamenja za ustavake. — Ravno tako javkajo druge novine. Upamo, da bodo uzrok imele!

V ogerskem državnem zboru se je zopet te dni dogodil škandal, kakoršen je samo v Avstriji in Magjariji mogoč. V neki interpelaciji poslanca Černatorija je le-ta očital ministru Lonyay-u, da je on (minister) pri prodaji necega državnega premogovega rudnika za sebe profitiral en milijon goldinarjev, torej državo ogoljufal. Minister je na vse drugo odgovarjal, samo na to ne. Temuč v klubu je zahteval, da mu zbornica da „zadostenje“, če ne pa odstopi. Vsi drugi ministri so sklenili za Lonyay-a potegniti se.

Poljaki v gališkem zboru bodo vendar precej odločno a d r e s o proti zadnjemu sistemu in zdanji vladi na cesarja poslali. Osnova te adrese se glasi v izpisku: Deželni zbor obnavlja izraz zvestobe prestolu, zaupa cesarski milosti in prosi od V. Vel. pomoči za deželo. Pred štirimi leti je deželni zbor formuliral podlage pogojev za razvoj dežele (resolucijo), obnovil jih je vsakokrat zastonj. Prestolni govor od 28. dec. 1871 je vzbudil veselo nado v ugodno rešitev dolgo zavlačene stvari, ker se je med najvažnejšimi potrebami države omenila, in ker moč države in njena edinost v Galiciji nema samo nobenih nasprotnikov, nego voljne in globoko prepričane branitelje. Žalibog vidi deželni zbor, da nahaja ona za deželo in dr-

*) Menda Keesbacherjeve, ki se je komaj zadnje blamaže okrevale. Pis.

žavo toliko važna stvar predsodke in težave, ki utegnejo namen V. Vel. zavreti. Med tem pa trpi dežela škodo po mali avtonomiji in vednemu provizoriji. Nejasne postave in kompetenčni konflikti so na kvar legislativnemu in administrativnemu delu. Naznanjene osnove volilne reforme vzbujajo razna razlaganja in strahove. Gališki zbor ima v deželni statut pravico voliti poslance v državni zbor; te deželne pravice brez dovoljenja deželnega zbora se dotakniti, pomenilo bi uničenje podlag reda in podkopanje ustavnega prava. Zaupajoč pravičnosti V. Vel., prepušča dež. zbor deželo cesarskemu varstvu.

Na Bavarkem vznemirja narod strašno sleparstvo tako zvane „dachauske banke“, katero je vodila bivša gledališna igralka Adela Spitzeder, ki je lovila prebivalstvo, naj pri njej denarje vplaga, plačevala od vlog ogromne obresti, dokler da se je pokazalo, da še desetega dela vlog nij več v banki. Vodje sleparstva sede v kriminalnem zaporu.

Francoska narodna skupščina je imela 18. nov. viharno sejo. Kraljevci so ropotali proti Gambetti in njegovemu govoru v Grenoble ter „provizorično vlado“ grajali, da je neodločna proti „radikalcem“. Minister notranjega je protestiral proti upotrebljivanju besede „provizorična“ vlada. Thiers izreka, da odgovarja za vse svoje vladne korake, ter zahteva od kraljevskih desničarjev naj enkrat povedo, kakšno vlado hočejo. — Zbornica je potem prešla o tem predmetu na dnevni red, z resolucijo, da zameta Gambetov govor in računi na vladno energijo. —

Razne stvari.

* (O nepotrjenih ljubljanskih volitvah) je bilo poročilo deželnega odbora zadnjič zbornici predloženo. Iz tega poročila posnemljemo, da se od 21. decembra 1871 (torej skoro pred letom dni) nij ničesa storilo, temuč ves akt je ležal v miznici referenta dr. Coste. Storil se je samo en naskok, in tega je Dežman odbil z ničevimi razlogi. Ker je volitev javna bila in se v ljubljanskem gnezdu neopravičeni volilci dobro poznati morejo, dalo bi se bilo ob pravem času mnogo storiti, tudi če nemškutarski magistrat nij hotel volilne listine izročiti. Ali nam se zdi, da se stvar nij resno v roke vzela. Radovedni smo, kako se bode stvar skončala, sicer bi pa to brez posebne vedežne zmožnosti prorokovati mogli.

* (Brezvestni absolutizem naše „liberalne“ vlade) in njenih organov osvetljuje profesor Josip Winter, nemški mož od glave do pete. Ta pripoveduje v graški „Tagespošti“ od zadnje nedelje 17. nov. pod naslovom: „Vorgänge im Landesschulrath“, kaki mameluki so liberalni ustavoverci. Beremo tu, da je c. kr. štajerski deželni šolski svet (katerega ud je tudi prof. Winter) spoznal, da se profesorjema Šumana in Pajku v Mariboru od vlade krivica godi. Čelo c. kr. namestnik Kübeck je v dotični seji rekel, da je ohranjenje profesorja Šumana za mariborsko gimnazijo, iz katere je bil siloma prestavljen s prof. Pajkom vred, „životno vprašanje.“ Ali, pravi nemški profesor Winter: „gospodje deželni svetovalci so se izrekli enoglasno za obadva proganjana (gemassregelten) profesorja, a niso imeli poguma, to tudi ministertvu povedati.“ — Komentara ta horendna ilustracija proganjaja slovenskih sinov iz domovine, katero se celo pravičnemu Nemcu gnjusi, kakor tudi servilizma „liberalnih“ šolskih organov, ne potrebuje!

* (Premog) na drobno se ne more v Ljubljani dobiti, ker se eden prodajalec izgovarja na povodenj, drugi pa na to, da vsled premnogih naročil pred enim tednom nobenemu novemu naročniku ne more premoga poslati. V drugih večjih mestih se premog vsak dan dobi in še vozijo ga

po zimi po mestu, da si ga lahko na libre kupujejo; torej pozornost slovenskih lastnikov bogatih premogokopov obračamo na to občno potrebnost s pristavkom, da se cent premoga sedaj v Ljubljani na drobno po 50 kr. prodaje.

* (Slovensko gledališče.) Zadnji ponedeljek je bilo slovensko gledališče izvrstno obiskano (parter in galerije so bile prenapolnene) in občinstvo je bilo vseskozi zadovoljno, kar je pokazalo z zaporednimi, večkrat ponovljenimi izpozivi igralcev glavnih rol igre „Jurčkove prikazni“ (gospodičin Rosove in Jamnikove, gospodov: Nolli, Schmidt, Kajžel in Kocelj). Veseli nas, da je slovensko gledališče z zopetnim vstopom gospodičine Rosove pridobilo izvrstno pevsko moč. Kakor pa je prijeten glas gospodičine Rosove, bode ona tem bolj popolna na svojem mestu, ako se da od vodstva gledališča podučiti in si priporočiti menj naglega govorjenja. Kar se tiče naučenja svoje uloge bila sta, kakor vselej tudi ta pot, najvestnejša gospa Brusova in gosp. Kajžel, kateri je Janezka ženjalno igral.

* (Napredovalna kmetijska šola) se je začela v Ljutomeru 17. t. m. Prvo nedeljo bilo je že nazočih nad 40 kmetijskih mladeničev in mož. V prihodnje se napoveduje še večje udeleževanje. Graška kmetijska družba podpira novo šolo, in jej pošilja knjig in učnih pomočkov ter obeta remuneracije učiteljem.

* („Bojna služba.“) To knjigo za slovenske vojake je ravno kar v drugem natisu izdal ces. kr. stotnik Andrej Komelj. Več o njej prihodnjič.

* (Čitalnica v Postojni) napravi „besedo“ 24. t. m. zvečer ob 6^{1/2} uri z godbo, petjem, tombolo, predstavljanjem veseloigre „nornišnica v prvem nadstropji“ in s plesom, h kateri uljudno vabi Odbor.

* (G. Pirker), tako se nam pripoveduje, je pri svojem nadzorovanji idrijske šole govoril samo o važnosti nemškega jezika, nemške kulture, nemške slovnice, s pomočjo katerih znanosti bodo menda idrijski slovenski rudarji lože (?) rudo kopali. Nekega učitelja je baje strašno priduševal, naj bode nemškutar in naj voli „verfassungstreu“, pa vse brez — vspeha.

* (Od slikarja Franke-ta) v Benetkah, (palazzo Canale, St. Margherita) je pri tukajšnjem pozlačevalcu g. Mačku na glavnem trgu prelepa madona na prodaj razpostavljena. Opozorujemo občinstvo na to izvrstno delo našega rojaka, katero bode gotovo vsakej sobi ali pa tudi cerkvi kot umetniški kinč služilo.

* (Ljubljanska čitalnica) je imela zadnjo nedeljo „besedo.“ Odbor ta dan baš nij pokazal organizatoričnega talenta. Predavanje je bilo, da si ga je gospa Valenta-Brusova prav lepo in prijetno recitala, brez duha in dovtipa (kar nij njena krivnja). Pevci so peli nekatere zbere dobro, a kvartet se je bil neusmiljeno blamiral. Upamo, da bode prihodnjič vse boljše urejeno, kar je lahko, če se hoče.

(Vseučilišče v Zagrebu) ima se odpreti v oktobru 1873. Zarad tega se je pričelo mnogo mlajših jugoslovanskih učenjakov marljivo pripravljati za učne stolice novega vseučilišča. „Obzor“ pripoveduje, da se posebno medicinarji

trudijo pridobiti si zmožnost vseučilišnega profesorja, in imenuje z imenom sledeče: Dr. Lombayer, bivši asistent prof. Billroth-a, je odšel na nemška vseučilišča nadopolnovat svoje znanosti. Dr. Rakovac dela neumorno kot asistent prof. Ducheka. Dr. Gjorgjević iz Belgrada je tudi obljubil svoje že priznane moči zagrebški visoki šoli. Isto tako se sme nova medicinska fakulteta nadejati moči, kakor so doktorji Bresslauer (pomočni zdravnik prof. Lübl-a), Dežman, Magjarević, Švarc in drugi.

* (Dolenje-avstrijski) ljudski učitelji prosijo deželni zbor za 1000, 900 in 800 gld. letne plače, štajerski 900, 800 in 700 gld., kranjski 700, 600, 500 in 400 gld. Deželni odbor kranjski pa je namenil vsem kranjskim učiteljem (razun Ljubljane) — enakomerno po — 400 gld., (podučiteljem po 240 gld.).

* (Železnico skoz Srbijo) od Belgrada preko Smedereva, Jagodine in Aleksinca v Niš v zvezi s turško železnico staviti, dobila je koncesijo „Internacionalna banka“ v Petrogradu. Znano je, da bi bil imel srbsko železnico staviti baron Hirsch ali ogerska državna železnica. Po zadnjih poročilih pak bode stavbo izvedla ona ruska banka, katerej na čelu stoji knez Uhtomski in gospod Gubonin. Srbski listi se vesele, da je belgradska vlada stavljenje srbskih železnic izročila „jednorodnomu i javnomu prijatelju.“

Opravništvo za oznanila

v Ljubljani,

hišna štev. 313, zaznamuje prodaje in kupe hiš, prazna stanovanja in magazine, odprte službe za pisarje, trgovske pomočnike, mesta za stanovanje in hrano dijakov, mesta za učence, hišne hlapce, odgojiteljice, kuharice, pestrne; poskrbuje naročnine in oznanila za „Slovenski Narod“ in druge časopise v Avstriji. (233—1)

Oroslav Dolenc,

svečar v glediščini ulici,

priporoča slavnemu občinstvu — prav posebno visoko častiti duhovščini — svojo bogato zalogo sveč, ter obeta pošteno, naglo in ceno postrežbo. (235—1)

V Ljubljani, 20. novembra 1872.

Krznarsko blago,

kožuhovinske garniture, kožuhe za gospode in gospe itd. najboljše kvalitete, prodaje v najboljem glasu stoječa firma J. Nohawa iz Gradca v semanjskem času od 18. do 23. t. m. v Ljubljani v drugi semanjski uti na desno na semanjskem trgu. (234—1)

Priporoča se p. t. kupcem najbolje

Jožef Nohawa iz Gradca.

Dunajska borska 20. novembra.

Napol.	8	67
C. k. cekini	5	21
Srebro	107	—

Odpiranje šole za ples.

Vdano podpisani si dovoljuje naznaniti čestitemu p. t. občinstvu, da bode v soboto 23. t. m. v Fischer-jevem salonu, v zvezdi, hišna štev. 31, I. nadstropje šole za ples odprl. Poduk obsega najbolj moderne plese, med drugimi: Quadrille à la Cour, les Lanciers, à la Menuet, francoski cotillon in dr.

Karte naj se blagovolje dobivati pri gospodu A. Burghard-u, Stari trg 163, I. nadstropje, vsak dan od 9. do 12. ure dopoldne in od 2. do 5. ure popoldne.

Prav obilnemu udeležanju se priporoča spoštljivo

(236—1)

Karel Lach, učitelj plesa.